

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De morfologie van het Taalportaal

Drie proefboringen

Don, J.; Weerman, F.

DOI

[10.5117/NEDTAA2018.2.007.DON](https://doi.org/10.5117/NEDTAA2018.2.007.DON)

Publication date

2018

Document Version

Final published version

Published in

Nederlandse Taalkunde

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Don, J., & Weerman, F. (2018). De morfologie van het Taalportaal: Drie proefboringen. *Nederlandse Taalkunde*, 23(2), 171-184. <https://doi.org/10.5117/NEDTAA2018.2.007.DON>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De morfologie van het Taalportaal

Drie proefboringen

Jan Don en Fred Weerman

NT 23 (2): 171–184

DOI: 10.5117/NEDTAA2018.2.007.DON

Abstract

In this article we investigate what the *Taalportaal* has to offer concerning Dutch word formation. We note that the *Taalportaal* is not yet able to provide a large group of users with relevant information in an accessible manner. This is partly due to the fact that the *Taalportaal* has not yet been made suitable for the Internet, for another part the grammatical information makes ample use of scientific jargon so that it is not readable for the layperson. Finally, on the basis of a few case studies, we check to what extent the *Taalportaal* can function as a ‘scientific grammar’.

Keywords: Taalportaal, suffixation, comparatives, superlatives, deverbale nominalisation

1 Inleiding

Het woord *Taalportaal* bekt lekker en getuigt van morfologisch vernuft, maar laten we vanaf het begin eerlijk zijn: een portaal is het Taalportaal eigenlijk niet. Een portaal is immers een site waarop een onderwerp toegankelijk gemaakt wordt voor een breed publiek door middel van verwijzingen naar allerlei soorten bronnen, publicatie van artikelen, filmpjes, biografietjes, puzzels, sommen, geboekte resultaten, een plek waar je een vraag kan stellen aan deskundigen, een blog, een discussieplatform, etc. Zeker iets dat de taalkunde zou kunnen gebruiken (kijk bv. eens op natuurkunde.nl), maar zover is het Taalportaal (nog?) niet.

Denkelijk was dat ook niet de ambitie van de makers. Volgens Van der Wouden et al. (2016), waarin het Taalportaal als het ware wordt gelanceerd, is het Taalportaal een wetenschappelijke grammatica van het Nederlands en het Fries (en inmiddels kunnen we daar het Afrikaans aan toevoegen). Het portaal (we zullen hierna afwisselend gebruik maken van de begrippen portaal en Taalportaal om naar hetzelfde te verwijzen) brengt syntactische, morfologische en fonologische kennis over deze talen bij elkaar en maakt het dus ook mogelijk om verschijnselen vanuit verschillende perspectieven te belichten. Omdat het een internetsite is, heeft het een meerwaarde ten opzichte van een gedrukte wetenschappelijke grammatica. Van der Wouden et al. (2016: 158) vat die meerwaarde samen in de volgende drie punten: gratis toegankelijk voor iedereen; de beschrijvingen kunnen aangevuld worden met gegevens uit andere bronnen (bv. geluidsfragmenten); en de grammatica kan up-to-date gehouden worden.

Dit klinkt niet zozeer als een portaal, maar meer als een grammatica op het internet. Dat is een bescheidener doel, maar zeker niet oninteressant, en niet alleen vanwege de zojuist genoemde drie punten. Omdat het Taalportaal zowel informatie over syntaxis, morfologie en fonologie bij elkaar brengt, wordt het mogelijk om die informatie te integreren via een uitgebreid systeem van kruisverwijzingen. Dit zou interessante nieuwe mogelijkheden bieden aan de linguïst die niet eerder in staat was die connecties op die manier te leggen.

In dit artikel bespreken we het Taalportaal waarbij we onze aandacht, na een aantal algemene opmerkingen, vooral richten op de Nederlandse woordvorming. We kijken dus niet naar het Fries en het Afrikaans (talen die het portaal ook bedient), en we kijken evenmin naar andere delen van de grammatica noch naar inflectie. We bekeken het portaal op verschillende data, maar het betrof in alle gevallen de release 1.4 (september 2017). We constateerden ook dat sommige geraadpleegde artikelen van na die datum waren (oktober 2017). In dit artikel hebben we geprobeerd de doelstellingen van het portaal, die we eerst kort zullen toelichten, te evalueren aan de hand van een beperkt aantal casestudies. De eerste casestudy betreft een min of meer willekeurige greep van twee (derivationale) affixen: *-baar* en *ver-*. De tweede casestudy betreft een woordvormingsproces: we proberen dan op een andere manier informatie te verzamelen, niet langs de weg van een concrete vorm, maar via een meer abstract morfeem, namelijk deverbale nominalisering. In een derde casestudy kijken we naar de vorming van comparatieven en superlatieven. We sluiten af met een evaluatie.

2 Wat is een internetgrammatica?

De vraag die hieraan voorafgaat is deze: voor wie is die grammatica bedoeld? De oorspronkelijke projectaanvraag (gedownload van taalportaal.org) wijst drie doelgroepen aan:

- 1 taalkundige onderzoekers en onderzoekers uit aanliggende disciplines;
- 2 onderzoekers uit andere disciplines en professionals (journalisten, advocaten, leraren Nederlands aan buitenlandse instellingen, etc.);
- 3 professionals in (remediërend) onderwijs.

Ook in de tekst die we aantreffen onder *about* op de homepage van het portaal treffen we een beschrijving van dezelfde doelgroepen aan.

We hebben onze twijfels of het Taalportaal werkelijk die laatste twee doelgroepen bedient. Dat geldt in eerste instantie voor de aard van de teksten. De teksten in het portaal maken gretig gebruik van allerlei wetenschappelijke terminologie die voor de leek lang niet altijd meteen vanzelf zal spreken. Er is een serieuze poging ondernomen om die terminologie uit te leggen, maar de teksten die daarvoor geschreven zijn, zijn vaak lang en bevatten allerlei details en – voor de leek – uitweidingen die de zaak alleen maar weer meer compliceren in plaats van eenvoudiger maken. Dat is heel begrijpelijk en lovenswaardig vanuit het perspectief van een wetenschappelijke grammatica (streven naar compleetheid, precisie, etc.), maar de leek is er niet mee geholpen. Het is ook maar de vraag of je die twee doelgroepen (wetenschappers en leken) met hetzelfde kan bedienen. Wellicht zou je kunnen denken aan een structuur waarbij in de hogere niveaus informatie wordt gegeven die algemeen is, veel voorbeelden bevat, generaliserende uitspraken doet die voor de leek te begrijpen zijn, en dat diepere niveaus die uitspraken nuanceren, tegenvoorbeelden geven, kortom, als het ware voetnoten plaatsen bij de – voor leken toegankelijke – hoofdtekst. In ieder geval kunnen wij in het portaal een dergelijke structuur niet herkennen en de inhoud van de teksten zal bij de leek snel tot onbegrip leiden.

Een voorbeeld ter illustratie. Stel dat je als leek zou willen weten welke van de volgende twee uitdrukkingen goed Nederlands is: ‘wat werd als het meest interessant ervaren?’, of ‘wat werd als het interessantst ervaren?’ De leek die die vraag vanuit de homepage van het portaal probeert te beantwoorden, staat twee ingangen ten dienste: een menu aan de linkerkant van het scherm, en een zoekfunctie rechtsboven. We nemen het menu en moeten nu kiezen: is dit een syntactische of een morfologische kwestie (we kunnen ons ook voorstellen dat een leek geen idee heeft wat fonologie

inhoudt en dus misschien ook wel het fonologische deel van het portaal gaat raadplegen). Kiezen we voor morfologie, dan hebben we de keuze uit de onderwerpen *Word formation*, *Inflection*, *Inflection and derivation*, *Allomorphy*, en *The interface between phonology and morphology*. De leek heeft natuurlijk geen idee en switcht dus naar de zoekfunctie. We probeerden *meest*, en ja, de eerst hit die de zoekfunctie oplevert, brengt ons naar 4.1.2 waar we het volgende lezen:

Section 4.1.1 has shown that the majorative and maximative forms of the adjectives are normally formed by means of affixation. In some cases, however, a periphrastic construction can or must be used. The periphrastic construction consists of the majorative/maximative form of the adjective *veel* followed by the adjective in its positive form: *meer/meest A* 'more/most A'. The first four subsections below discuss some more or less systematic cases. The final subsection concludes with a discussion of two alleged cases of periphrastic majorative/maximative constructions.

De leek haakt af en verdwijnt naar een andere site.

Iets vergelijkbaars overkomt hem als hij zoekt op *superlative*. Het is niet handig dat áls je gebruik maakt van het zoekvenster, en je een dergelijke term intikt, de eerste hits allemaal verwijzen naar het Friese deel van het portaal. Je moet voorbij al die hits scrollen (in het geval van *superlative* meer dan een pagina) voordat je bij de eerste hit komt die je naar een stukje van de Nederlandse syntaxis verwijst. Als we die link volgen, komen we in een paragraaf 3.4. met als titel *Comparative/superlative formation*. De eerste zin van die paragraaf luidt: 'With the exception of the predicative PP idioms discussed in Section 3.3, sub I, adpositional phrases cannot undergo comparative/superlative formation'. De leek vlucht naar een toegankelijker bron. De zoekfunctie is dus alleen te gebruiken door de expert. Die ziet dat die paragraaf 3.4. onderdeel is van een paragraaf over *adpositional phrases*.

Kortom, we moeten voor het Taalportaal de advocaten, journalisten etc. maar even vergeten. Maar ook professionals uit andere disciplines, zoals psychologen of communicatiewetenschappers zullen slechts met grote moeite informatie kunnen vinden.

Behalve de aard van de teksten is er ook nauwelijks aandacht voor de specifieke eisen die het internet stelt aan de manier waarop de informatie wordt georganiseerd en gepresenteerd. Dit wordt eens te meer duidelijk als je het portaal vergelijkt met bijvoorbeeld de grammatica van het Engels op de EF-site (<http://www.ef.com/english-resources/english-grammar/>). Niet alleen is hier de inhoud van de teksten voor leken interessant en

informatief, maar ook is er heel veel aandacht geschonken aan de presentatie en organisatie van de informatie. De teksten op de EF-site zijn compact, geven veel voorbeelden en gebruiken een minimum aan terminologie. Er zijn overzichtspagina's die gebruik maken van grafische middelen (blokken of tegels) om de lezer de weg te wijzen en niet te laten verdwalen. De pagina's zijn kort (waardoor je zelden hoeft te scrollen), en de links zijn informatief: *Recognizing and placing adjectives in sentences*, *Forming comparative and superlative adjectives*. Zetten we daarnaast het portaal, dan valt op dat het eigenlijk de organisatie en indeling heeft van een boek waarbij de inhoudsopgave (een lijst met vaak voor de leek weinig informatieve titels) het enige houvast is dat de lezer heeft. Maar zelfs die inhoudsopgave verdwijnt uit beeld als de lezer naar beneden moet scrollen op een van de pagina's. Dat leidt tot hinderlijk heen en weer scrollen, en snel verdwalen in de toch al onoverzichtelijke structuur.

We klikken aan de linkerkant op een inhoudsopgave die wisselt met de taalkeuze die we maken (*Dutch, Frisian, Afrikaans*). We kiezen *Dutch* en *word formation*. We komen nu op een pagina die veel langer is dan één scherm en die relatief (voor het internet) lange stukken tekst bevat waaronder een omschrijving van wat onder woordformatie wordt verstaan, zonder een voorbeeld daarvan te geven. Wel worden voorbeelden gegeven van processen die nu juist geen woordformatie zijn. Hier wordt o.a. ontlening ('borrowing') genoemd met *wijn* (uit het Latijn) en *computer* (uit het Engels) als voorbeelden. Daaronder wordt een verschil gemaakt tussen derivatie en samenstelling en wordt van beide processen één voorbeeld gegeven.

Dit kleine stukje illustreert ons bezwaar hier voldoende: er is geen poging gedaan om de bronnen waaruit het portaal put geschikt te maken voor het internet. Je zou willen dat als je op zoiets als woordformatie klikt, er één scherm komt waarop de totale woordformatie van het Nederlands overzichtelijk in beeld komt, bv. gerangschikt naar categorie zoals op de EF-site. Je zou willen dat in zo'n overzicht meteen meerdere voorbeelden zichtbaar zijn van het betreffende type. Je zou willen dat er meteen korte omschrijvingen gegeven worden van die typen, etc. Het portaal is geen handige internet-source die je snel even raadpleegt, maar eerder een heel dik wetenschappelijk boek dat op het internet is gezet. En het boek heeft taalwetenschappers als doelgroep. Deze conclusie sluit eigenlijk ook aan bij wat door Van der Wouden et al. (2016, p. 157) zelf wordt gezegd: 'Het is de eerste grote grammatica van de twee officiële talen van Nederland die niet als papieren boek, maar digitaal gepubliceerd wordt – het is dus een internetgrammatica.'

Wat heeft dit digitaal gepubliceerde boek de taalwetenschapper te bieden? Op dezelfde bladzijde stelt Van der Wouden et al. (2016: 157): ‘Het doel van de grammatica is primair beschrijvend – hoewel theoretische discussies en standpunten bij gelegenheid niet uit de weg worden gegaan – en is, in elk geval in die zin, vergelijkbaar met het monumentale werk van Huddleston & Pullum (2002)’. We proberen hieronder in drie verschillende casestudies een beeld te geven in hoeverre het Taalportaal voor wat betreft woordformatie in het Nederlands hieraan voldoet.

3 De suffixen *-baar* en *ver-*

We kozen *-baar* omdat in de beschrijving van de distributionele eigenschappen van dit affix interessante mogelijkheden liggen om een verband te leggen met de syntaxis, en omdat het affix ook fonologisch, althans wat de klemtoon betreft, een interessant en goed bestudeerd affix is.

We bespreken achtereenvolgens de semantisch-syntactische en fonologische eigenschappen van *-baar* (en volgen daarmee enigszins de opzet van het lemma in het portaal). Qua betekenis is het suffix *-baar* *object-modifying* (zie Van der Putten 1997: 229), zoals blijkt uit de voorbeelden in (1):

- (1) a. De buurman draagt de radio.
- b. De draagbare radio.
- c. *De draagbare buurman.

Er ligt dus meteen een verband met de syntaxis. De werkwoorden die affigering met *-baar* toestaan zijn werkwoorden met een intern direct object. Het portaal zegt over de betekenis van *-baar*: ‘The meaning of the *-baar*-adjectives is “possible to be X-ed” (passive) with transitive and unergative verbs (*draagbaar* < *dragen*, *werkbaar* < *werken*), and “able to X” (active) with intransitive verbs (*ontvlambaar* < *ontvlammen*, *vloeibaar* < *vloeien*).’

Het portaal suggereert dus dat affigering met *-baar* evengoed mogelijk is met onergatieven, met als voorbeeld *werkbaar*. Maar *werkbaar* heeft alléén een passieve betekenis als het afgeleid is van een werkwoord met een *middle*-achtige betekenis. Door de bank genomen zijn afleidingen met *-baar* van onergatieven onmogelijk. Zie de voorbeelden in (2):

- (2) a. Die oplossing werkt (goed voor mij).
- b. Die oplossing is werkbaar.
- c. Ik werk altijd op zaterdagochtend.

- d. *een werkbare zaterdagochtend
- e. Hij wandelt graag op zaterdagochtend.
- f. *een wandelbare ochtend, *een wandelbare man

Verder suggereert de formulering in het portaal dat intransitieven zich ook lenen voor *-baar*-suffigering (*ontvlambaar*, *vloeibaar*), maar ook dat is niet helemaal juist. Zoals Van der Putten opmerkt (1997: 230) zijn het alleen de onaccusatieven die *-baar* toelaten. Van der Putten (1986, 1997) wijst op de correlatie tussen de mogelijkheid van *-baar*-suffigering en de mogelijkheid van het maken van een passief en wijst in zijn boek ook op enkele uitzonderingen (*levensvatbaar*, *doorlaatbaar*, *strijdbaar*). Mogelijk zijn *ontvlambaar*, *schijnbaar*, (*on*)*slijtbaar*, *verkleurbaar*, etc., maar niet **wandelbaar*, **zwembaar*, etc. Lagen hier geen interessante mogelijkheden om een dwarsverband te leggen naar de syntaxis? Het portaal geeft alleen een definitie van ergatief/onergatief maar verwijst niet naar relevante passages uit het syntactische deel. Bovendien is de informatie niet helemaal accuraat, hoewel beschikbaar in de bestaande literatuur.

Voor wat betreft de fonologische aspecten van *-baar* wordt beweerd dat *-baar* een *non-cohering* affix is. Kenmerkend voor dat type affixen is dat ze een eigen fonologisch woord, en daarmee een eigen domein voor klemtoontoeckenning vormen. Het portaal observeert nu dat adjectieven op *-baar* normaal gesproken klemtoon hebben op de laatste lettergreep voor het suffix. En dus constateert het Taalportaal: 'polysyllabic bases with initial stress are assigned a new stress pattern (/ 'toelaten/ vs. /toe'laatbaar/)'.

We missen hier ook een link naar het fonologische deel van het portaal. In dit fonologische deel is een paragraaf over *stress-shifting native suffixes* opgenomen en daar vinden we een, weliswaar korte, subparagraaf getiteld *The special behavior of -baar*. Zo'n link had er dus vanuit het morfologische deel wel kunnen (en moeten) zijn. Daarnaast mogen we van een wetenschappelijke grammatica wel verwachten dat ze de bron geeft van die observatie, en bovendien dat ze referenties geeft naar de literatuur over dit fenomeen (bv. Kager 2000). En misschien zelfs een beeld geeft van de geoperde verklaringen. Een student zou zomaar kunnen denken dat het hier een onontgonnen terrein betreft.

Als tweede affix kozen we het prefix *ver-*. Ook *ver-* is een veel bestudeerd affix (zie bv. De Vries 1975, Hoekstra, Lansu & Westerduin 1986, Booij & Van Haaften 1986, 1988, Hoekstra & Mulder 1990, Lieber & Baayen 1993, Neeleman & Schipper 1993). Tot onze verbazing noemt het portaal *geen* van deze referenties. Ook wordt geen gewag gemaakt van De Haas &

Trommelen (1993). En dat terwijl die laatste bron aanzienlijk meer informatie verschaft over *ver-* dan het portaal. Laten we eerst kijken wat het portaal wel vermeldt.

De vraag is eerst: waar te zoeken? Als we op *prefixation* klikken, vinden we een mogelijkheid om nadere informatie omtrent *be-* op te halen, maar over *ver-* vinden we alleen een algemene opmerking dat het aan adjectieven, nomina en verba hecht met van elk type een enkel voorbeeld. Als we op *verbs* klikken, hebben we meer succes, want nu komen we op een pagina die *verbal prefixation* als één van de mogelijkheden noemt voor de vorming van complexe werkwoorden in het Nederlands en kunnen we op *ver-* klikken waarna we op een pagina komen die geheel aan dit prefix is gewijd (analoog aan de hierboven besproken pagina over *-baar*). Het is wel merkwaardig dat we niet op die pagina kunnen komen via *prefixation*.

Het eerste dat opvalt, is dat weer alle hierboven genoemde literatuur ontbreekt. Er wordt verwezen naar een publicatie van Van Marle (1978) en naar een publicatie uit hetzelfde jaar van Rijpma & Schuringa. Dat is voor een grammatica die zich als wetenschappelijk afficheert onvoldoende. We missen dus ook allerlei inzichten die het onderzoek uit de jaren 1980 en 1990 ten aanzien van *ver-* heeft opgeleverd. Argumentstructuur (Booij & Van Haaften 1986, 1988, Neeleman & Schipper 1992), lexicale semantiek (Lieber & Baayen 1993), en syntactische analyses (Lansu & Westerduin 1986) ontbreken. Zoals gezegd biedt het Taalportaal niet meer, maar minder informatie dan De Haas en Trommelen (1993).

Wat vertelt het portaal wel? Het geeft allereerst een zogenaamd schema in de volgende vorm:

$$(3) [ver- [X]]_v$$

Vervolgens wordt de betekenis van de aldus gevormde werkwoorden beschreven afhankelijk van de categorie van X. Is X een werkwoord, dan is de betekenis van de afleiding met *ver-* te omschrijven als 'beschadigen, verspillen, vernietigen of verwijderen door X' (bv. *verbranden*) of 'Xen op een ongewenste manier' (bv. *verdrinken*).¹ Afgezien van de in onze ogen merkwaardige voorbeelden (*verdrinken* is *drinken* op een ongewenste manier?) is het probleem van dit type omschrijvingen dat die wellicht opgaan voor veel van die werkwoorden, misschien zelfs de meerderheid, maar niet voor alle,

1 Onze vertaling van 'to damage, spoil, destroy or remove by X' (e.g. *verbranden* 'to burn') or 'to X in an undesired way' (e.g. *verdrinken* 'to drown').

en in onze optiek ook niet voor nieuwe werkwoorden die je op deze manier maakt. Bovendien maakt die omschrijving een belangrijk aspect van de betekenisverandering niet duidelijk: werkwoorden die door afleiding met *ver-* zijn gevormd zijn noodzakelijk transitief. Bovendien, werkwoorden als *verbuigen*, *verdraaien*, *vertekenen*, *vervormen* komen qua betekenis zeker dicht in de buurt van die omschrijving, maar dichtbij is niet goed genoeg. *Verdraaien* is nu eenmaal niet beschadigen, verspillen, vernietigen of verwijderen en ook niet draaien op een ongewenste manier. En wat te denken van *verwerken*, *vertimmeren* en *verschuiven*? Die lijken een andere klasse te vormen waarin de betekenis – als je je al aan zo'n omschrijving zou willen wagen – zoiets lijkt te zijn: 'verX is X doen met A als object, zodanig dat A verandert'. Dat geldt ook voor de eerdergenoemde klasse (*verdraaien* etc.), maar daar lijkt een betekenisaspect toegevoegd: 'verX is X doen met A als object, zodanig dat A *ten nadele* verandert'. Iets *vertekenen* is iets zodanig tekenen dat het minder is dan het origineel. Maar er ontbreekt ook een klasse. Werkwoorden als *zich verstoppen*, *zich vergalopperen*, *zich verliezen*, *zich verspreken*, *zich vergrijpen* (de voorbeelden komen uit De Haas en Trommelen 1993) noemt het portaal niet. Er wordt geen melding gemaakt van het feit dat ergatieve werkwoorden ergatief blijven, zoals *vergaan*, *verblijven*, *vergroeien*, etc. Er is geen aandacht voor het feit dat werkwoorden als *nemen* en *spreiden* andere objecten nemen dan *vernemen* en *verspreiden*.

Anders gezegd: waar De Haas en Trommelen (1993) ongeveer 3000 woorden en talloze voorbeelden besteden aan *ver-*, geeft het portaal 25 jaar (en flink wat literatuur) later nog geen 1000 woorden en veel minder voorbeelden.

4 Deverbale nominalisaties

Onze volgende casestudy betreft deverbale nominalisaties. De internationale morfologische en syntactische literatuur over deverbale nominalisaties is omvangrijk en complex. Ze start bij Chomsky's 'Remarks on Nominalization' en de meest recente bijdragen komen van Baker & Vinokurova (2009) en Borer (2012), om enkele vooraanstaande taalkundigen te noemen. Het woordformatiedeel in het portaal biedt geen ingang *deverbale nominalisatie*. We kunnen alleen nominaliserende suffixen (en prefixen) aanklikken en krijgen dan een lijst van net geen 50 suffixen met voorbeelden van complexe woorden waarin die suffixen optreden en de basis waarvan ze zijn afgeleid. We kiezen nu een typisch deverbaal suffix: *-ing*. We kunnen nu het suffix aanklikken en dat brengt ons op een pagina met

allerlei informatie over *-ing*. Die informatie is gesorteerd naar fonologie, inputrestricties, semantiek, syntaxis, inflectionele eigenschappen, competitie en morfologische potentie. In het deel over input-restricties lezen we dat *-ing* een voorkeur heeft voor transitieve bases. Wel staat in het lijstje ook een voorbeeld van een afleiding op grond van een intransitieve basis: *speel-speling*. Bovendien wordt opgemerkt dat de beperking tot transitieve bases niet absoluut is, gegeven afleidingen op basis van een ergatief werkwoord zoals *ontploffing* en een onergatief werkwoord zoals *neiging* (de voorbeelden zijn ontleend aan Trommelen & De Haas 1993). Als we dan kijken naar de syntactische eigenschappen worden we op onze wenken bediend: na een opmerking over de overerving van eigenschappen van het werkwoord, vinden we een link naar het syntactische deel van het Taalportaal. We komen terecht in 1.3.1.3. van het syntactische deel van het portaal over *-ing* nominalisaties, waar we uitvoerige informatie vinden over de eigenschappen van dit type nominalisatie. Hier vinden we in een enorme hoeveelheid gedetailleerde informatie de mededeling dat *-ing* niet achter intransitieve werkwoorden voorkomt. Voorbeelden als *speling* worden niet beschouwd als bonafide *-ing*-nominalisaties omdat ze niet de betekenis hebben van ‘de activiteit uitgedrukt door het werkwoord’, maar een of andere meer gespecialiseerde betekenis. In dit verband is het onderscheid tussen *result nouns* en *verbal nouns* relevant. Het syntactische deel van het portaal beschouwt *result nouns* die met *-ing* zijn gevormd (*verzameling*, *uitvinding*, *beschadiging*) niet als *-ing*-nominalisaties. De laatste zijn uitsluitend *verbal nouns*. Dergelijke terminologie is in het morfologische deel geheel afwezig en hier zien we duidelijk de weerslag van het feit dat verschillende teams van onderzoekers verantwoordelijk zijn voor de verschillende delen van het portaal. Die teams staan in verschillende onderzoekstradities en hantieren dus een verschillende terminologie. Dat is wellicht geen bezwaar, maar de lezer moet wel goed op zijn hoede zijn vanuit welke vooronderstellingen hij wordt bediend. In het morfologische deel is een *-ing*-nominalisatie elk nomen eindigend in *-ing*. In het syntactische deel is een *-ing*-nominalisatie een specifiek soort afleiding, die niet eens noodzakelijk op *-ing* eindigt. Extra lastig worden dit soort verschillende definities en aannames als de pagina’s zo lang zijn dat ze de ruimte van één scherm (ver) overschrijden waardoor de lezer niet meer kan zien waar hij zich op dat moment bevindt in het portaal. Was dit nu het syntactische deel of het morfologische deel? Dat leidt soms tot onhandig heen en weer scrollen.

Intussen zijn we geïntrigeerd geraakt door de vraag waarom we vergelijkbare informatie over *-baar* niet kunnen vinden in het syntactische deel. Wat maakt *-ing*-nominalisaties in dit opzicht anders dan *-baar*-adjectivisaties?

Ook bij *-baar* is er sprake van overerving van eigenschappen van het werkwoord en er zijn systematische distributionele overeenkomsten met het passief. Maar intussen hebben we het morfologische deel haast ongemerkt verlaten en betreffen onze opmerkingen eerder het syntactische deel.

5 Comparatieven en superlatieven

De laatste casestudy die we hebben gekozen, betreft de vorming van comparatieven en superlatieven. Misschien geen woordvorming in de strikte zin van het woord (is het een vorm van inflectie?), maar wel een onderwerp dat zich wellicht ook leent voor kruisverwijzing met het syntactische (comparatieven en superlatieven hebben soms een perifrastische vorm) en het fonologische deel (de condities waaronder die perifrastische vorm verschijnt, zijn fonologisch van aard) van het portaal.

Inderdaad behandelt het portaal comparatieven en superlatieven als een geval van (inherente) inflectie. Op de pagina *adjectival inflection* vinden we het onder *inherent inflection: expression of degree*.² Na introductie van de vormen *lang – langer – langst*, wordt opgemerkt dat in predicatieve context de superlatief vergezeld gaat van het neutrale bepaalde lidwoord *het*, zoals in (4a):

- (4) a. Jan is het langst.
b. Jan is de langste.

Ook voorbeeld (4b) wordt gegeven als mogelijkheid, alleen als er agreement is met een verzwegen niet-neutraal nomen (*Jan is de langste jongen*). Geen verwijzing naar het syntactische deel van het portaal waar de vorming van comparatieven en superlatieven ook wordt behandeld (in paragraaf 4.1). Hier vinden we een veel gedegener en uitvoeriger behandeling van het onderwerp en worden ook andere observaties gegeven. Om een enkel voorbeeld te noemen: in het morfologische deel wordt geobserveerd dat de superlatief van een woord als *vast*, *meest vast* is om fonologische redenen. De observatie in het syntactische deel is subtieler: woorden als *driest* hebben predicatief wel een synthetisch superlatief (5a), maar die vorm kan

² De interne link die de lezer naar dit kopje moet verwijzen op deze pagina verwijst naar een verkeerde plek ergens midden in de tekst over *contextual inflection*.

niet gebruikt worden in attributieve positie (5b), daar is alleen de perifrastische vorm grammaticaal.

- (5) a. Die jongen is het driest van allemaal.
 b. *?De drieste jongen van allemaal.
 c. De meest drieste jongen van allemaal.

Er zijn vanuit het syntactische deel, voor zover we hebben kunnen zien, geen verwijzingen naar het morfologische deel. En daar waar beide delen hetzelfde onderwerp behandelen, doen ze dit op een geheel eigen manier. We moeten vaststellen dat beide delen geheel los van elkaar staan.

We vonden (ook) geen verwijzing naar het fonologische deel van het portaal. Toch vinden we daar in de paragraaf suffix-allomorfie dat het comparatief-suffix in het Nederlands twee allomorfen heeft: *-er* en *-der*. De laatste treedt op achter stammen die eindigen op een [r] (*helder* – *helderder*). De paragraaf vermeldt ook dat die allomorfie van *doen* heeft ('has to do with') met het vermijden van de sequentie [rər]. Diezelfde informatie vinden we ook in het morfologische deel, waarbij de vraag wordt gesteld of het een conditie is op de input (het allomorf *-der* verschijnt alleen achter r-finale stammen) of op de output (de sequentie [rər] wordt vermeden). Wij vroegen ons bij lezing af waarom je niet zou kunnen aannemen dat er een fonologische regel is die een *d* (als *default* consonant?) invoegt vóór sjwa *-r*, na een *r*. Mag je verwachten dat het portaal antwoord geeft op zo'n vraag? Wij konden het in elk geval niet vinden.

Er wordt opgemerkt dat enkele adjectieven een suppletieve vorm hebben in de comparatief en superlatief (*goed*, *veel*, *weinig*). We misten een verwijzing naar Bobaljik (2012) waarin beargumenteerd wordt dat adjectieven met suppletie in de comparatief, zonder suppletie in de superlatief ontbreken. Er wordt opgemerkt dat de adjectieven van graad, die comparitie toestaan, ook geprefigeerd kunnen worden met *aller-*:

- (6) Het allerliefste meisje van de klas.

Maar er wordt niet opgemerkt dat dit proces een van de weinige processen is in de derivationele morfologie dat recursief is:

- (7) Het allerallerliefste meisje van de wereld.

Kortom, in elke casestudy vinden we hetzelfde beeld: er is niet of nauwelijks sprake van verwijzing naar andere delen van het portaal; de verstrekte informatie in het morfologische deel is vaak onvoldoende en onvoldoende precies om het predicaat ‘wetenschappelijke grammatica’ waar te kunnen maken.

6 Evaluatie

Het Taalportaal is een wetenschappelijke grammatica die op het internet staat. Jammer genoeg is er geen poging ondernomen om die grammatica ook daadwerkelijk voor het internet geschikt te maken. Het ontbreekt aan de inzet van moderne grafische middelen om zo’n enorme hoeveelheid informatie toegankelijk en overzichtelijk te maken. Wat bij uitstek een voordeel had kunnen zijn van een internetgrammatica, een goed systeem van kruisverwijzingen, functioneert nog niet. Vooralsnog is het, los daarvan, ook niet de plek waar je onderzoekers uit andere disciplines, laat staan lenen, met een gerust hart naartoe kan sturen.

Als we inzoomen op woordformatie in het Nederlands, dan valt op dat gekozen is voor een presentatie van informatie uit een relatief beperkt aantal bronnen. Veel literatuur is ongebruikt gebleven, waardoor de informatie op sommige plaatsen nogal gedateerd is en niet in de pas loopt met modernere inzichten.

Zo ontstaat het beeld van een project dat nog niet af is. De ambities bij de start waren hoog en de verwachtingen waren dat dit project, waaraan tal van onderzoekers uit verschillende subdisciplines van de taalkunde zouden werken, ons in de tijd van het internet weg van het papieren boek in een nieuwe dimensie omhoog zou kunnen brengen. Nu moeten we constateren dat het Taalportaal maar moeilijk loskomt van de aarde van het papieren boek, om niet te zeggen dat er soms betere boeken zijn. Het is nog te vroeg om te concluderen dat het Taalportaal daarmee de toren van Babel van de Nederlandse taalkunde is, al is het maar omdat, zoals van het begin af aan in het project is benadrukt, een voordeel van de internetgrammatica is dat deze relatief makkelijk kan worden uitgebouwd en aangepast. Anderzijds wekken ook sommige schilderijen van de toren van Babel de indruk dat met wat goede wil morgen de werkzaamheden hervat zouden kunnen worden.

Referenties

- Baayen, Harald & Rochelle Lieber (1993). Verbal prefixes in Dutch: a Study in Lexical Conceptual Structure. In: Geert Booij & Jaap van Marle (red.), *Yearbook of Morphology 1993*. Dordrecht: Springer, 51-78.
- Baker, Mark & Nadezhda Vinokurova (2009). On agentive nominalizations and how they differ from event nominalizations. *Language* 85, 517-556.
- Bobaljik, Jonathan (2012). *Universals in Comparative Morphology: Suppletion, Superlatives, and the Structure of Words*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Booij, Geert & Ton van Haaften (1988). On the external syntax of derived words: evidence from Dutch. In: Geert Booij & Jaap van Marle (red.), *Yearbook of Morphology 1987*. Dordrecht: Springer, 29-44.
- Borer, Hagit (2012). In the event of a nominal. In: M. Everaert, M. Marelj & T. Siloni (red.), *The Theta System: Argument Structure at the Interface*. Oxford: Oxford University Press.
- Hoekstra, Teun, Monica Lansu & Marion Westerduin (1987). Complexe verba. *Glott* 10, 61-77.
- Neeleman, Ad & Joleen Schipper (1993). Verbal prefixation in Dutch: thematic evidence for conversion. In: Geert Booij & Jaap van Marle (red.), *Yearbook of Morphology 1992*. Dordrecht: Springer, 57-92.
- Trommelen, Mieke & Wim de Haas (1993). *Morfologisch handboek van het Nederlands, een overzicht van de woordvorming*. Den Haag: SDU.
- Van der Putten, Frans (1986). Deverbal adjectives: grammatical or thematic relations?. In: Frits Beukema & Aafke Hulk (red.), *Linguistics in the Netherlands 1986*. Dordrecht: Foris, 179-188.
- Van der Putten, Frans (1997). *Matter and Mind in Morphology, Syntactic and Lexical Deverbal Morphology in Dutch*. HAG: Den Haag.
- Van der Wouden et al. (2016). Het Taalportaal, een nieuwe wetenschappelijke grammatica voor het Nederlands en het Fries (en het Afrikaans). *Nederlandse Taalkunde* 21(2), 157-168.

Over de auteurs

Jan Don, ACLC, Universiteit van Amsterdam

E-mail: J.Don@uva.nl

Fred Weerman, ACLC, Universiteit van Amsterdam

E-mail: F.P.Weerman@uva.nl